

Promlčení

Z hlediska počátku běhu subjektivní promlčecí doby je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný dozvěděl o skutkových okolnostech, z nichž lze odvodit vznik bezdůvodného obohacení a to, kdo jej získal. Jde-li o bezdůvodné obohacení získané plněním z absolutně neplatné smlouvy, je tedy (vedle vědomosti o osobě povinné) rozhodné, kdy se oprávněný dozvěděl o skutkových okolnostech zakládajících důvod neplatnosti smlouvy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 26 Cdo 1161/2003, ze dne 9.6.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně M. D., zastoupené advokátem, proti žalovaným 1) V. D., a 2) K. D., zastoupeným advokátem, o zaplacení částky 58.710,-Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp.zn. 10 C 240/2000, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 24. září 2002, č.j. 12 Co 388/2002-88, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 24. září 2002, č.j. 12 Co 388/2002-88, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Olomouci (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 5. 12. 2001, č.j. 10 C 240/2000-61, zamítl žalobu na určení neplatnosti nájemní smlouvy uzavřené dne 23. 9. 1996 mezi žalobkyní jako nájemkyní a žalovanými jako pronajímateli (výrok I.), uložil žalovaným zaplatit do tří dnů od právní moci rozsudku žalobkyni částku 41.710,-Kč (výrok II.), řízení o zaplacení částky 17.000,-Kč zastavil (výrok III.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok IV. a V.).

K odvolání žalovaných směřujícímu proti vyhovujícímu výroku rozsudku soudu prvního stupně o zaplacení částky 41.710,-Kč a proti výroku o nákladech řízení Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci (soud odvolací) rozsudkem ze dne 24. 9. 2002, č.j. 12 Co 388/2002-88, rozsudek soudu prvního stupně v napadeném výroku (ve výroku II.) změnil tak, že žalobu zamítl; dále rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

Soudy obou stupňů vycházely ze zjištění, že účastníci uzavřeli dne 23. 9. 1996 nájemní smlouvu (dále „předmětná smlouva“ nebo „smlouva“), na základě níž žalovaní přenechali žalobkyni do užívání byt č. 15, I. kategorie, o velikosti 3+1 s příslušenstvím, v O. (dále „předmětný byt“ nebo „byt“) za dohodnuté nájemné ve výši 6.000,-Kč měsíčně, že v době uzavření smlouvy byl předmětný byt bytem družstevním, k němuž žalovaným svědčilo právo nájmu, že smlouva byla uzavřena bez písemného souhlasu pronajímatele (Okresního stavebního bytového družstva O.), že žalobkyně zaplatila žalovaným za užívání bytu za dobu od října 1996 do května 1998 celkem částku 98.710,-Kč a že v uvedeném období (dle sdělení pronajímatele) nepřesáhlo nájemné z předmětného bytu částku 2.000,-Kč měsíčně. Soudy obou stupňů posoudily předmětnou smlouvu jako smlouvu o podnájmu bytu a dovodily, že je absolutně neplatná pro nedostatek písemného souhlasu pronajímatele (§ 39, § 719 odst. 1 obč.zák.) a že plnění na základě ní poskytnuté je bezdůvodným obohacením (§ 451 odst. 2 obč.zák.), které jsou účastníci povinni navzájem si vrátit (§ 457 obč.zák.). Zatímco soud prvního stupně, poté co provedl započtení plnění, které si účastníci podle této smlouvy vzájemně poskytli, shledal žalobu na zaplacení částky 41.710,-Kč důvodnou, odvolací soud žalobu i co do této částky zamítl. Učinil tak s ohledem na to, že shledal opodstatněnou námitku promlčení, vznesenou žalovanými v odvolání. Odvolací soud zaujal názor, že v dané věci nemá námitka promlčení charakter nové skutečnosti (§ 205a o.s.ř.) v tom smyslu, že by šlo o nová skutková tvrzení a o nové k nim navržené důkazy, a že s ohledem na skutkové závěry soudu prvního stupně lze „právní kvalitu této námitky při vymezeném skutku právně posoudit“, tj. že lze posoudit její opodstatněnost z hlediska nezměněného skutkového stavu, z něhož vycházel soud prvního stupně. Odvolací soud konstatoval, že „žalobkyně již v žalobě a v průběhu řízení jako jeho účastník vypověděla a potvrdila, že okolnost neplatnosti sporné nájemní smlouvy zjistila bezprostředně poté, kdy došlo k jejímu uzavření, respektive měla poznatky o tom, že vlastníkem sporného bytu je OSBD O. ... tedy subjekt od žalovaných odlišný, který z hlediska zákona vystupoval v pozici pronajímatele sporného bytu“. V této souvislosti odvolací soud odkázal „zejména na obsah účastnické výpovědi žalobkyně u jednání z 20. 11. 2001, v níž žalobkyně uvedla, že bezprostředně po uzavření sporné nájemní smlouvy za situace, kdy chtěla přehlásit plyn a elektřinu ... potřebovala souhlas vlastníka, obrátila se

na příslušné družstvo a zde se dozvěděla, že uvedený byt je bytem družstevním, nicméně družstvo nemá nikde založen svůj souhlas s uzavřením sporné nájemní smlouvy“. Na základě toho odvolací soud dospěl k závěru, že „pokud v řízení zahájeném 9. 10. 2000 žalobkyně uplatnila po žalovaných nároky z titulu bezdůvodného obohacení, potom promlčení, k němuž podle § 107 odst. 1, 2 občanského zákoníku dochází v subjektivní dvouleté a objektivní tříleté promlčecí lhůtě, při počátku subjektivní promlčecí doby, jak je specifikováno shora, k promlčení uplatněného nároku muselo dojít nejpozději k datu 9. 10. 1998.“ Dovedil dále, že poslední platba poskytnutá žalobkyni žalovaným nejpozději do dne 4. 5. 1998, je promlčena, „nehledě na nároky na dílčí měsíční plnění“, které jim poskytla za období předcházející. Odvolací soud uzavřel, že za situace, kdy se žalovaní účinně (byť v odvolacím řízení) dovolali promlčení, musel soud k této jejich námitce ze zákona přihlídnout a žalobu zamítnout.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opřela o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a v němž namítla, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatelka má zato, že žalovaní získali na její úkor bezdůvodné obohacení úmyslně (existenci jejich úmyslu dovozuje ze skutečností, jež měly vyjít najevo v řízení ve věci sp.zn. 12 C 305/99 Okresního soudu v Olomouci), a že tudíž objektivní promlčecí doba je desetiletá. Uvádí, že předmětná smlouva byla sepsována právníkem, že i když „později zjistila, že vlastníkem bytu je OSBD ... žila v domnění, že je po právní stránce vše v pořádku ...“, že „neměla ani tušení o tom, že smlouva ze dne 23. 9. 1996 je neplatná ...“, a že se o neplatnosti smlouvy dozvěděla až „v souvislosti s ústním jednáním v právní věci vedené u OS v Olomouci č.j. 12 C 305/99, které se konalo dne 24. 8. 2000“; od tohoto dne jí začala běžet dvouletá subjektivní promlčecí lhůta. Byla-li žaloba v dané věci podána dne 9. 10. 2000, stalo se tak dle názoru dovolatelky včas, v průběhu subjektivní promlčecí doby. Navrhla, aby napadený rozsudek byl zrušen a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaní ve svém dovolacím vyjádření poukázali na to, že žalobkyně se k námitce promlčení vznesené v odvolání nevyjádřila a že její dovolací námítka jsou v rozporu s její účastnickou výpovědí u jednání konaného dne 20. 11. 2001 u soudu prvního stupně. Ztotožnili se s právním posouzením věci odvolacím soudem a navrhli, aby dovolání bylo zamítnuto.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), řádně zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 a odst. 4 o.s.ř.) a je podle § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. přípustné, neboť směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Jelikož vady řízení uvedené v ustanovení § 242 odst. 3 o.s.ř., k nimž dovolací soud přihlíží, i když nebyly v dovolání uplatněny, se z obsahu spisu nepodávají a dovolatelka je ani netvrdila, přezkoumal Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu z důvodu uplatněného dovolatelkou.

Prostřednictvím dovolacího důvodu uvedeného § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. lze namítat, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

O nesprávné právní posouzení věci jde tehdy, jestliže soud při aplikaci právních předpisů na zjištěný skutkový stav použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo použil sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popřípadě aplikoval.

Podle ustanovení § 107 odst. 1 obč.zák. právo na vydání bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil. Z ustanovení § 107 odst. 2 obč.zák. vyplývá, že nejpozději se právo na vydání bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.

Uvedená ustanovení upravují počátek a konec subjektivní (§ 107 odst. 1 obč.zák.) a objektivní (§ 107 odst. 2 obč.zák.) promlčecí doby k uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení.

Z hlediska počátku běhu subjektivní promlčecí doby je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný dozvěděl o skutkových okolnostech, z nichž lze odvodit vznik bezdůvodného obohacení a to, kdo jej získal. Jde-li o bezdůvodné obohacení získané plněním z absolutně neplatné smlouvy, je tedy (vedle vědomosti o osobě povinné) rozhodné, kdy se oprávněný dozvěděl o skutkových okolnostech zakládajících důvod neplatnosti smlouvy.

V projednávané věci dospěl odvolací soud k závěru, že k promlčení uplatněného nároku žalobkyně na vydání bezdůvodného obohacení získaného žalovanými plněním z předmětné (absolutně neplatné) smlouvy, uzavřené dne 23. 9. 1996, muselo dojít nejpozději k datu 9. 10. 1998. Učinil tak na základě zjištění, že „žalobkyně již v žalobě a v

průběhu řízení jako jeho účastník vypověděla a potvrdila, že okolnost neplatnosti sporné nájemní smlouvy zjistila bezprostředně poté, kdy došlo k jejímu uzavření, respektive měla poznatky o tom, že vlastníkem sporného bytu je OSBD O. ... tedy subjekt od žalovaných odlišný, který z hlediska zákona vystupoval v pozici pronajímatele sporného bytu“. Vycházel přitom z obsahu účastnické výpovědi žalobkyně u jednání z 20. 11. 2001, v níž žalobkyně uvedla, že bezprostředně po uzavření sporné nájemní smlouvy za situace, kdy chtěla přehlásit plyn a elektřinu ... potřebovala souhlas vlastníka, obrátila se na příslušné družstvo a zde se dozvěděla, že uvedený byt je bytem družstevním, nicméně družstvo nemá nikde založen svůj souhlas s uzavřením sporné nájemní smlouvy“.

Uvedená skutková zjištění (jež soud prvního stupně - jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku - neučinil součástí zjištění, z nichž vycházel), však nedávají dostatečný podklad pro závěr o počátku běhu subjektivní promlčecí doby, tj. o okamžiku skutečné vědomosti žalobkyně o skutkových okolnostech, zakládajících důvod neplatnosti předmětné smlouvy, a tudíž ani pro závěr, že k promlčení uplatněného nároku muselo dojít nejpozději k datu 9. 10. 1998.

Z uvedeného vyplývá, že právní posouzení věci odvolacím soudem je neúplné a tudíž i nesprávné. Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o.s.ř. rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu podle § 243b odst. 3 věty první o.s.ř. vrátil k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)